

§ 138 Sammanläggningar av församlingar och pastorat

MARGARETA ANDERSSON:

Herr ordförande! Jag börjar med att yrka bifall till min motion 2015:70. Sammanläggningar är känsliga frågor. Det är processer som håller på ganska länge och många människor hinner att bli berörda och upprörda. Utskottets skriver ganska vänligt om min motion men sedan avslår man den i alla fall. Det känns lite som, jaha, vad menar ni egentligen? Men det kanske vi förstår av svaret vi får.

Jag tycker att det skulle vara väldigt bra att få reda på hur besluten har fungerat på andra ställen där man har gjort de här sammanläggningarna. Vi som står mitt i den här diskussionen skulle vilja veta lite mer hur det ser ut på andra håll, vad som var bra och vad som eventuellt inte var så bra. Det är litet sent påtänkt att komma fram till de här svårigheterna och det här som blev fel när de allra flesta pastorat har blivit sammanlagda till så stora enheter så att de omfattar hela kommuner. På en del ställen går det bra och på andra ställen är det inte så bra. Jag har sett både positiva och negativa sammanläggningar i mitt eget stift och en del skulle kanske kunnat gå att undvika. För de som ännu inte har genomfört den här sammanläggningen kunde ju också få kunskaper om hur det ser ut: Vad är det för fallgror man ska undvika? Hur ska man överhuvudtaget se till att det här kommer att fungera på ett bra sätt? Jag skulle också verkligen vilja veta vad man vann på det här? Vann man överhuvudtaget något? Är det lättare att rekrytera folk? Blir administrationen billigare? Blir framför allt människorna som ska få service av de här nya organisationerna mer nöjda? Blir det mer verksamhet för mindre pengar? Mer pang för pengarna, brukar militärerna säga när de begär att få göra omorganisationer. Det är kanske något som vi också skulle ägna oss åt och fundera över: Blev resultatet det önskvärda? Det gäller både stora och små pastorat och församlingar, för det är inte alltid som stort är vackrast.

Bifall till motion 2015:70.

LARS-IVAR ERICSON:

Herr ordförande! Vi var rätt så många som sa: Kan det här verkligen bli bra? Om jag ska fortsätta att rimma så finns ett uttryck på franska: Qui vivra verra. Den som lever får se.

Nu har vi levat ett tag med sammanläggningarna och jag tror precis som Margareta att det är viktigt att kolla upp fördelar och nackdelar med det som har ägt rum. Vi har haft många sammanläggningar runt om i landet, inte minst i Lunds stift, och det har naturligtvis kommit upp många frågor efter de här sammanläggningarna. Det händer ibland att jag får telefonsamtal från en församlingsbo någonstans i stiftet som säger: Ja, nu är det gudstjänst var sjunde söndag i min församlingskyrka. Förr var det i alla fall varannan söndag, men nu är det var sjunde söndag.

Det har gjorts en del utvärderingar av sammanläggningar men jag tror att alldeles för många frågor har ställts till speciella kategorier i församlingen. Man har frågat kyrkoherden, kanske kyrkokamreren, ordföranden i kyrkorådet och på de allra flesta håll har det blivit positiva svar. Men tänk om man kunde göra en utvärdering hos ett större urval församlingsbor, då får man ju verkligen veta vad sammanläggningarna har fått för konsekvenser.

Bifall till motion 2015:70.

DAN SARKAR:

Herr ordförande! Jag tror att utskottet tänker fel när man menar att det är för tidigt. Efter vad jag förstår har man i Norge den modellen att när man fattar ett beslut som får genomgripande påverkan finns det rutiner för motsvarigheten till Forskningsavdelningen att följa hur det beslutet implementerats, att följa upp hur det går redan från dag ett. Det är för tidigt dag noll, men från dag ett är det ju oerhört värdefullt för kyrkostyrelsen att kunna få in och följa hur sådana här genomgripande förändringar fungerar i verkligheten. Kyrkostyrelsen skulle kunna komma med förslag och snabbt kunna serva kyrkomötet vid behov med underlag för att fatta nya beslut så att vi får det på ett så bra sätt som möjligt. Jag tycker därför att det är en alldeles utmärkt motion. Vi behöver definitivt utvärdera det här och skulle ha gjort det för länge sedan.

Bifall till motion 2915:70.

BERTH LÖNDAHL:

Herr ordförande! Tack Margareta Andersson för en härlig motion och för ett utmärkt inlägg!

Man kan fundera så här: Vad är en församling? När frågan ställs så vet ingen det, och när frågan aldrig ställs så vet alla det därför att när frågan ställs blir man så osäker. Hur ska man definiera den? Som organisation utifrån sociologiska termer, utifrån ett gudstjänstliv eller territorium? Samtidigt vet alla att på något sätt är församling förbunden med det gudstjänstfirande folket. Det är Kristi kropps lokala nedslag, det är där den tar sig konkreta uttryck och Kristi kropp tar gestalt i en särskild kyrka och med det folk som firar gudstjänst där. Det är alltså förbundet med mässan, med altaret, med ämbetet som kommer dit, som är där och med det folk som samlas. Det blir bekymmersamt när utskottet besvarar motionen i sina överväganden och den aspekten inte finns med, tanken kring den gudstjänstfirande församlingen. Det finns inte ett ord om församlingen i den meningen utan man ser det som viktigt istället att man utvärderar och betonar att det kanske behövs i framtiden, en prövning av den strukturreform som har varit när det gäller ekonomi, förtroendevalda och arbetsmiljö. Men vilka har konsekvenserna blivit för gudstjänsterna, för mässorna, för det folk som behöver samlas för att tillbedja Herren? Vad har det betytt för folk som behöver närhet till gudstjänsten? Vad betyder det att präster kommer tillresande ganska långt ifrån för att kunna komma till en församling lite längre ut på landsbygden och som inte har någon kontinuerlig närvaro på plats? Vad betyder detta när Svenska kyrkans närvaro minskar på ett påtagligt sätt på landsbygden i de små enheterna men faktiskt också i de stora enheterna? Jag tycker att från dag ett så behöver den här strukturreformen och dess konsekvenser utvärderas. Den behöver utvärderas utifrån just lekfolket, utifrån gudstjänstfirande. Vad har egentligen hänt? Firas det fler gudstjänster, färre gudstjänster, ökar antalet gudstjänstfirare? Är det så att människor identifierar sig med de församlingar som en gång har funnits men som har försvunnit? Identifierar man sig med de nya enheterna?

Jag yrkar alltså bifall till motion 2015:70.

EVELINA JOHANSSON:

Herr ordförande! Det är lite anmärkningsvärt hur utskottet kommer fram till sin slutsats att motion 2015:70 ska avslås. Det är spännande att konstatera att den s.k. strukturutredningen, när man tittade lite bakåt, konstaterade att det inte fanns några entydiga resultat från de omfattande indelningsändringarna. Det är märkligt, för det

stämmer inte riktigt överens med det man kan möta på en del håll där indelningsändringarna har ägt rum. Man kan då fråga sig vad de tittade på egentligen och såg man verkligen allt? Det är viktigt att vi i kyrkomötet inte har en sådan trång horisont att man tänker att det stod så i boken och då är det nog så. Eller precis där jag är, där har det inte blivit några problem för det finns ju platser där det inte har blivit så bra som man hoppades. Därför konstaterar utskottet helt riktigt att det är viktigt att utvärdera gjorda sammanläggningar. Man skulle kunna tänka sig att det inte är viktigt eftersom det inte gick att se någonting i den förra utvärderingen. Man konstaterar ändå att det är viktigt och det är det, därför att den undersökningen visa uppenbarligen inte allt. Utskottet landar ändå trots att man konstaterar att det här är så viktigt mot bakgrunden att inom många stift fortfarande pågår ändringsprocesser rörande indelningen. Då är det för tidigt att ge kyrkostyrelsen detta uppdrag. Det är mycket märkligt för det man praktiskt taget säger är ju att eftersom alla indelningsändringar ännu inte har genomförts så ska vi inte utvärdera de som redan finns. När är den rätta tiden att göra denna utvärdering? Är det när alla pastoratsregleringar som möjligen skulle kunna ske redan har skett? Vad roligt vi då ska ha med den utvärderingen om den visar att indelningsändringar inte fungerar bra överallt. Den kanske blir till någon sorts tröst för de som får sina erfarenheter bekräftade. Men om den görs i tid då kan den bli till glädje och nytta och räddning för sammanhang som besparas problem genom indelningsändringar som inte är lämpliga och möjligen också till glädje och nytta för de som skulle passa för indelningsändringar men inte ser det. En utvärdering i tid är det nytta med. En utvärdering för sent är bara kuriosa.

Jag yrkar bifall till motion 2015:70.

KRISTINA BACKE:

Herr ordförande! Jag ska börja med att yrka bifall till Margareta Anderssons motion 2015:70. Det är väldigt viktigt med en utvärdering av sammanläggningar av pastoraten. I Lunds stift har vi haft många sammanläggningar ända sedan kyrkan och staten skildes åt. Församlingsbor som inte har full koll på alla märkligheter, man känner inte ens till kyrka-stat-frågan, undrar varför det inte är gudstjänst i en viss kyrka som det alltid var förr. En uppföljning av sammanläggningarna behövs som församlingsborna på gräsrotsnivå får vara med om och inte bara teologerna som det har varit tidigare. I Skåne har vi haft en utvärdering när det gällde församlingarna.

En utvärdering av sammanläggningarna är en i högsta grad behjärtansvärd motion som Margareta Andersson har skrivit.

BO HANSON:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till Organisationsutskottets standpunkt och vill göra det utifrån att man efterlyser en syn på församlingen och att utifrån feltänkande om vad en församling är så skulle det motivera ett annat ställningstagande. Jag tycker att det är lite övermaga att kräva att församlingen ska definieras. Det finns avsnitt i kyrkoordningen som talar om det. Jag tycker inte att utskottet ska behöva tala om vad en församling är. Det har vi i kyrkoordningen redan.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att de som vill definiera församling bara som den gudstjänstfirande församlingen tar inte hänsyn till dopet. Alla döpta som är medlemmar i Svenska kyrkan tillhör församlingen och det är med beaktande av det församlingsbegreppet som utskottet har tagit ställning.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jag tänker mig inte att man absolut ska kunna definiera församling så exakt. Det som bekymrar mig är att i utskottets bakgrundsteckning så fanns inte alls perspektivet med som handlar om gräsrotsnivån, som handlar om gudstjänstfirarna, den församling som gestaltar Kristi kropp i det lokala sammanhanget. När det saknas och förstår man att det är ett ovanifrånperspektiv som läggs neråt och man tittar på andra faktorer än de som är avgörande i att leva församling. Trots allt är det så att kyrkan i princip består av tre nivåer: Kristi kyrka, stift och den lokala nivån som är församlingen. Alla andra nivåer, nationens nivå eller kontrakt och pastorat, är hjälpnivåer och ingenting annat.

BO HANSON (REPLIK):

Jag har ofta hört Berth Löndahl tala utifrån de här förutsättningarna. Det är många som återoppar sin enskilda definition av vad en församling är, men det är definierat i kyrkoordningen på ett tillfredsställande sätt. Man kan naturligtvis gå tillbaka till de bibliska skrifterna där vi har ett och samma ord för kyrka och församling. Från en synpunkt, om man ser det från biblisk synpunkt, är församlingen hela kyrkan. Från en annan synpunkt är det inte så. Denna betoning av den gudstjänstfirande församlingen på bekostnad av alla de döpta som inte kanske varje söndag är i kyrkan är olycklig.

BERTH LÖNDAHL (REPLIK):

Jag betonar den gudstjänstfirande församlingen men jag kan lika gärna i det här sammanhanget betona de döptas gemenskap, därför att det är inte heller de döpta som vi frågar när det gäller utvärderingen, som det handlar om här, utvärderingen av de här reformerna. Om vi ska definiera utifrån de döpta så är det faktiskt dem vi ska fråga, men det sker inte. Men det sker inte utan i den utredning som har gjorts så ligger det på en helt annan nivå, enbart det organisatoriska.

BO HANSON (REPLIK):

Vi har en typ av utvärdering där alla de döpta som fortfarande vill vara med i kyrkan har möjlighet att ge sin uppfattning till känna genom de allmänna valen.

IRENE OSKARSSON:

Herr ordförande! Jag hoppas verkligen att stiftet följer den här frågan och kontinuerligt jobbar med utvärdering, för annars blir jag lite orolig. De stift som inte gör det, kan väl ta den här motionen ad notam och sätta igång omedelbart för det är viktigt.

Det andra som föregående talare har berört och som egentligen kommer tillbaka för i utskottet tog jag upp varför vi behandlade den här motionen för sig i betänkande 8 och ett antal andra i betänkande 11 som hade beröringspunkter med varandra, nämligen utvärdering av församlingsråds funktion osv. i den struktur som nu är. Nu valde vi att inte göra det, och då kan jag konstatera att vi också i den här debatten missar det som i föregående replikskifte konstaterades vara ”var är gräsrötterna någonstans?” De gräsrötter som finns i vår Svenska kyrka, dvs. våra medlemmar, församlingar, de som bär Kristi kyrka, träffas i kyrkan när gudstjänst firas och gudstjänst firas på olika sätt idag. Vi är alla hemmablinda såtillvida att vi tar exemplen hemifrån. Men när det kan börja gro och växa därför att man samlas en vardagsmorgon – och jag min dysterkvist sa att det går aldrig – och det blir fler och

fler, då växer församlingsgemenskapen. Strukturen struntar de fullständigt i men inte kyrkans liv och innehåll.

Jag yrkar bifall till Organisationsutskottets förslag till beslut och vill samtidigt uppmana vissa stift som inte följer detta att man nu ändrar och gör det så att inte kyrkostyrelsen ska lägga detta uppdrag.

TORGNY LARSSON:

Herr ordförande! Jag är övertygad om att alla ledamöter tycker att den här frågan är viktig. Motion 2015:70 är dock formulerad så att man vill ge uppdrag till kyrkostyrelsen att i samråd med stiftet göra en utvärdering. Det blir lite konstigt med denna hopblandning.

Jag var ordförande i den utredning som ledde till det här förslaget att det är stiftet, det var inför kyrka-statskiftet, som ska besluta om den lokala indelningen. Det har visat sig att stiftet har kommit väldigt olika långt. Om jag inte minns alldeles fel så var Skara stift väldigt tidigt ute. Andra stift senare. Stiftet ser väldigt olika ut, jämför t.ex. Stockholms stift med Visby. Det finns andra exempel och det är en återspeglning av att Sverige ser olika ut. Jag ska inte föregripa utskottets talesperson, men det är en bakgrund till att vi inte tycker att frågan är oviktig. Tvärtom, den är oerhört viktig, men saker och ting måste tas av beslut, alltså genomföras av rätt organ. Det är möjligt att det kan behövas också på nationell nivå så småningom. Just nu bedömer vi att det är stiftet i första hand som ska fortsätta med att göra denna utvärdering.

MARGARETA ANDERSSON (REPLIK):

Herr ordförande! Jag tycker att Torgny Larsson tappat bort en bit. Då det ser så olika ut är det av ännu större värde för de stift, som inte har kommit så långt, att de får veta hur det har gått i Skara stift och i Lunds stift, delvis också i Växjö stift, om man är på rätt väg, för så väldigt olika är de inte.

Jag har upplevt så mycket ledsamhet bland människor som beklagar sig över att det aldrig är något i sin kyrka. Vart har kyrkan tagit vägen? Det finns säkert glädje på andra håll där det har hänt saker och ting. Det finns dock en stor oro och det finns en stor ledsamhet. Jag tror att vi skulle ha nytta och glädje av att se hur det här fungerar på olika ställen för att sedan kunna göra en utvärdering, exempelvis vad man ska akta sig för, vad som är ett bra sätt för att få det att fungera, så att vi inte behöver göra samma misstag i tretton stift.

AINA ANDERSSON:

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till Organisationsutskottets förslag.

Jag kommer från ett mycket gammalt stift som är 1001 år i år. Skara stift ligger ganska mycket i framkant när det gäller sammanläggningar och delningar, dels sammanläggningar av pastorat, dels församlingssammanläggningar. Vi har också tagit emot pastorat från Göteborgs stift, lämnat ett till Strängnäs stift och ska även lämna delar till Växjö stift år 2018. Vi har gjort en utvärdering vid ett tillfälle, eventuellt är det två. Då gjordes en rejäl utredning ute i de församlingar som hade berörts av de här förändringarna. Det är ungefär åtta år sedan. Man frågade anställda, förtroendevalda och säkert några mer.

När det gäller främjandet och tillsynen i stiftet har de väldigt stor betydelse för där kan man analysera de anställdas arbetsmiljö, de förtroendevaldas roll och sedan församlingens upplevelse av de gjorda förändringarna. Utvärderingen bör ligga på

stiften i första hand. Det är inte en uppgift för kyrkomötet eller kyrkostyrelsen att utvärdera de olika sammanläggningarna.

På sikt kan kyrkokansliet kanske göra en sammanställning, där man kan inhämta uppgifter.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 174.